

Канымана дубэйли

МЕШӘ
А Э Ж И Л Л И

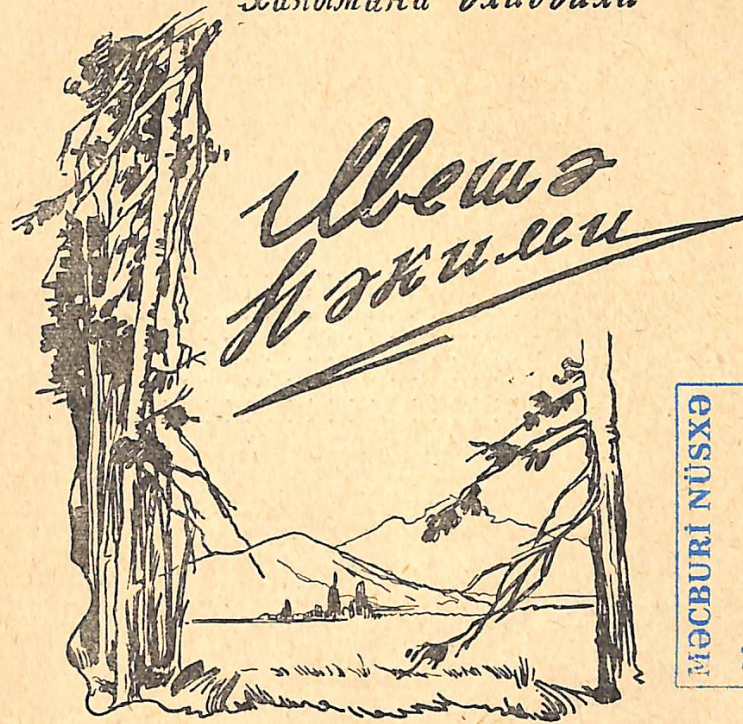

БАКЫ · УШАГКӨНЧНӘШР · 1958

копия в штамп
друзьям
участникам
Семьям
дети 20/55

84(6 Аге)
Ә 52

Каньмана дилбэйли

Увешә
Кажилли

МӘҤБҮРІ НҮСХӘ
№

fond 2015

F. Köçərli adına
Respublika Uşaq
KİTABXANASI
INV. № 87008

Азәрбајҹан
Ҹишәл сә. Кәтәпхәнәсәс
Бәккәл 1958

КИТАБЫН ИЧИНДӘКИЛӘР

Мешә һәкими (поэма)	3
Бикә	19
Сусән күлү	29
Яғышда	31
Бөйүрткән	33
Инчи чичәйи	35
Гара тут	37
Гузу	39

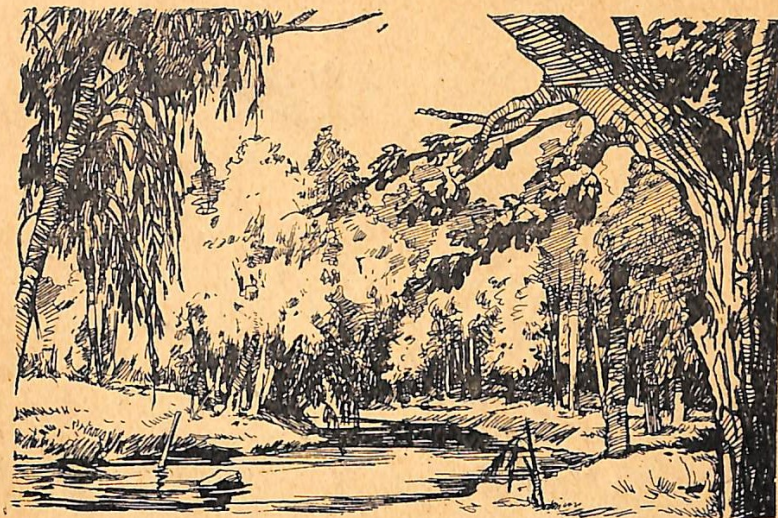
Алибейли Ханумана Сабир кызы
ЛЕСНОЙ ВРАЧ
 (на азербайджанском языке)

Рәссамы *И. Гагвердиев*

Редактору *Иляс Тапдыгов*. Бәдии редактору *Ю. Агаев*. Техн. редактору
В. Авадеева. Корректору *Л. Балаева*.

Чала нмзаланмыш 6/Х 1958-чи ил. Форматы 70×92¹/₁₆—1,25=2,9 ч. в. Уч.-нәшр
 п. н. н. 4Г 12287. Тиражы 2000. Сифарыш 326. Гыймәти 1 ман. 20 гәп.
 Ушаткәнчнәшр. Бақы, Фиолетов күчәси, 8.

Азербайжан ССР Мәдәнийәт Назирлиинини „Гызыл Шәрг“ мәтбәәси,
 Бақы, Һәзи Асланов күчәси, 80.

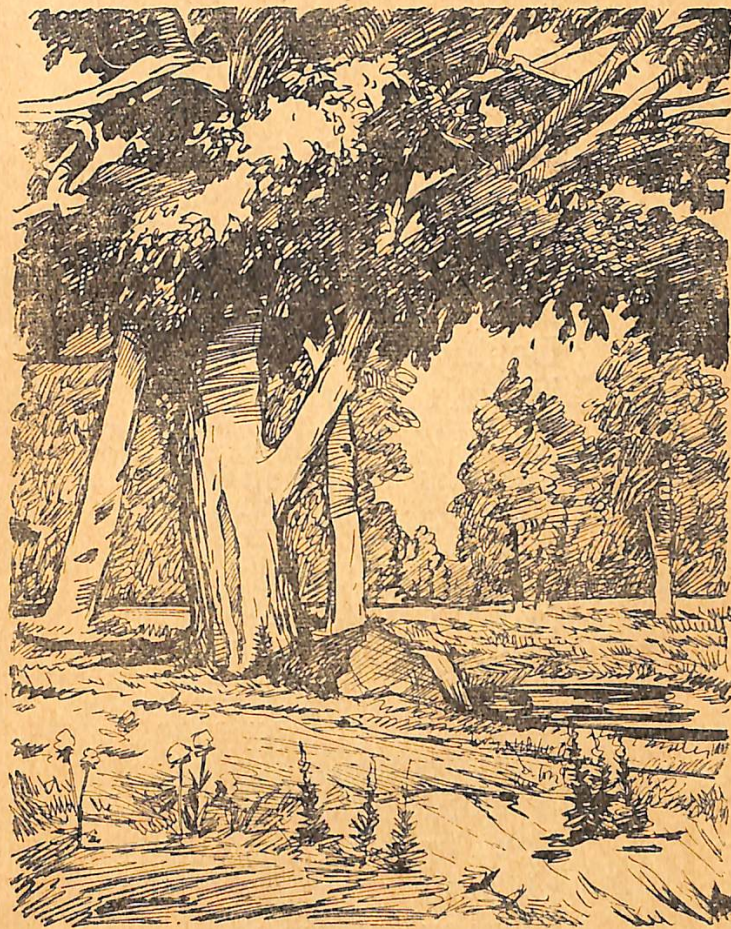

Мешә һәкими

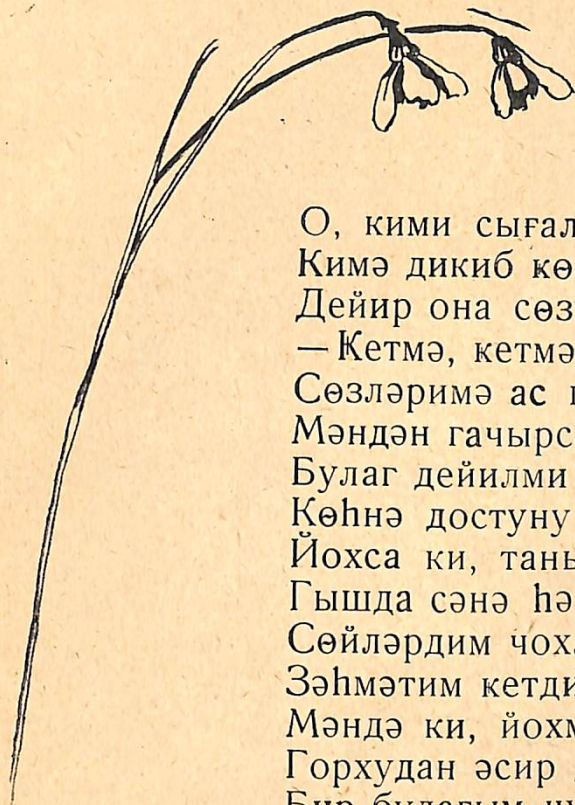
Поэма

Ямяшыл бир мешәдир...
 Одур: вәләс, говаг, шам,
 Пычылдашмаг пешәдир
 Онларда сәһәр, ахшам.
 Салыб мешәйә һарай,
 Ахыр күмүш рәнкли чай.

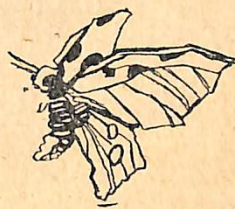
Көрүн, нә чох ағач вар
Саһилиндә о чайын:
Кәрмәшөв, ардыч, чинар,
Сөйүд вә ағчагайын.
Чинардан бир аз саға
Атлас ярпаглы тутдур;
Узагдан бах бир даға,
Элэ бил көй булутдур.
Бир тәрәфдә диз чөкүб
Сөйүд чайдан ичир су,
Һөрүкләрини төкүб
Чимир, гачыр юхусу.
Ачыб албалы чичәк,
Будағында һөрүмчәк
Бир зәрли тор тохуюр...
Гушлар һәрдән охуюр.
Чәһ-чәһ сәси онларын
Бир-биринә гарышыр;
Ел әсир нарын-нарын,
Күл дә күлә сарышыр.
Бурда һәр ян күл-чичәк,
Гәрәнфил әтир сачыр.
Ганадыны кәпәнәк
Нә көзәл бүкүр, ачыр!
Чай тәрәфдән әсир мөһ,
Мешә сәрин буз кими...

Чичәкләрин үстә шеһ
Парлайыр улдуз кими.
Гызыл пул сәпәләйир
Күнәш мешәйә, даға.
Тулланыб ләпәләйир
Көлмәчәни гурбаға.
Нәмли ярпагла долу
Бурда чухур, чала вар;
Энсиз бир мешә йолу,
Күл-чичәкли тала вар.
Пәһливан кими дуруб
Талада гоча палыд,
Бирләшиб чардаг гуруб
Онунла гоз, шабалыд.
Дибиндән чыхыр булаг
Лап гайная-гайная,
О төкүлүр ахараг,
Көпүкләнән кур чая.
Палыдын бир будагы
Солуб, орда йох гоза.
Гопуб бир-бир ярпагы
Буланыб йолда тоза.
Гоча палыд салыб сәс...
О, кими сәсләйир бәс?
Башыны әйә-әйә
Будагына көмәйә.
Голларыны саллайыр,

О, кими сығаллайыр?
Кимә дикиб көзүнү?
Дейир она сөзүнү:
— Кетмә, кетмә, а булаг!
Сөzlәримә ас гулаг,
Мәндән гачырсан, аһа,
Булаг дейилми адын?!
Көһнә достуну даһа
Йохса ки, танымадын?!
Гышда сәнә һәр кечә
Сөйләрдим чохлу нағыл;
Зәһмәтим кетди һечә,
Мәндә ки, йохмуш ағыл.
Горхудан әсир дизим,
Бир будағым чүрүйүр.
Үрәйими, әзизим,

Гара-горху бүрүйүр.
Дур, мәним дадыма ет,—
Будағыма көмәк эт.
Булаг деди:—Кечәми
Күндүзүмә гатырам.
Кечи́б кен дәрәләрдән,
Иш еримә чатырам;
Сәһәрләр сәнә тездән
Су верирәм доюнча,
Һеч әсиркәмәрәм мән
Буну өмрүм боюнча.
Көзәл тәбиәтин вар,
Анчаг мәнә демә: дур!
Сәнә чох һөрмәтим вар,
Әлимдән кәлән будур.
Бир бах, тарлая сары
Узаныр мәним голум,
Гачым, күн олду яры
Хейли узагдыр йолум.
Күнорта чатым ора,
Тарлада ишдән сонра
Колхозчулар сусуяр,
Су ичәр, әл-үз юяр.
Дикәр голум ахыр тәк,
Саһилләри күл-чичәк
Олан бир чая чатыр,
Суюну она гатыр.

Кәмәр кими бурулуб
Ахыб баш вурур чая,
Стансия гурулуб
Чайда, бир бах о тая.
Нечә дейирсән даян?!
Ахырам чайла мән дә,
Бизик ишыг пайлаян
Бүтүн шәһәрә, кәндә.
Булаг тез ахды кетди,
Палыд кәсди сәсини;
Будағындан эшитди
Байгушун нәғмәсини;
Гууууу, гууууу...
Солғун будағында тәк
Көрән кими байгушу
Истәди ондан көмәк.
Билмәди йохдур һушу.
Көзләри финчан кими,
Ичи долу ган кими.
Бомбоздур онун дону,
Үз-көзү чопур-чопур,
Гушлар көрәндә ону
Лап үрәкләри голүр.
Бахын, овугда салыб
Өзүнә исти юва,
Күндүзләр орда галыб
Кечәләр чыхыр ова.

Гушларла тутмур сөзү,
Ишыгда көрмүр көзү.
Димдийинә бахын сиз,
Лап гармагдыр элэ бил.
Учур көйләрдә сәссиз,
Боз ганадлары чил-чил.
Палыд деди:—А байгуш,
А елпич ганадлы гуш,
Нийә кәлмәди сәсин?
Көзүнү юмдун нийә?
Демәк кәлмир һәвәсин,
Мәнә чаваб вермәйә?!
Учурсан кечә яры,
Бахмырсан сол-сағына
Юхудайкан гушлары
Алырсан чайнағына.
Ятанда сәнин анан,
Мәнсә ояг галырам;
Мәнәм һалына янан,—
Сәнә лайла чалырам.
Бир будағым чүрүйүр,
Горхудан әсир дизим,
Гара-горху бүрүйүр
Үрәйими, әзизим!
Ярпагларымы сәнә
Этмишәм дөшәк, балыш,
Күчүн чатдыгча мәнә

Көмәк этмәйә чалыш!..
Палыда гулаг асды,
Байгушу юху басды.
Көзүнү ачыр, юмур,
Палыд ондан нә умур?!
Элә ки, овдан кәлир
О юхлайыб динчәлир.
Һача будаға гонуб
Тез ювасына чумду.
Тәрпәнмир куя донуб,
Дәрһал көзүнү юмду.
Билир бүтүн ағачлар
Байгушун файдасы вар:
Гырыр сичовуллары
Енә бу кечә яры,
Кизләдиб нәфәсини,
Дуруб чәкди гаровул.
Палыдын ришәсини
Көрдү гырыр сичовул.
О, даш кими өзүнү
Ағачдан ерә атды,
Сичовулун көзүнү
Чайнағилә ганатды;
Бирнәфәсә о кечә
Дидиб төкдү әтини,
Палыд онун көр нечә
Итирди зәһмәтини...

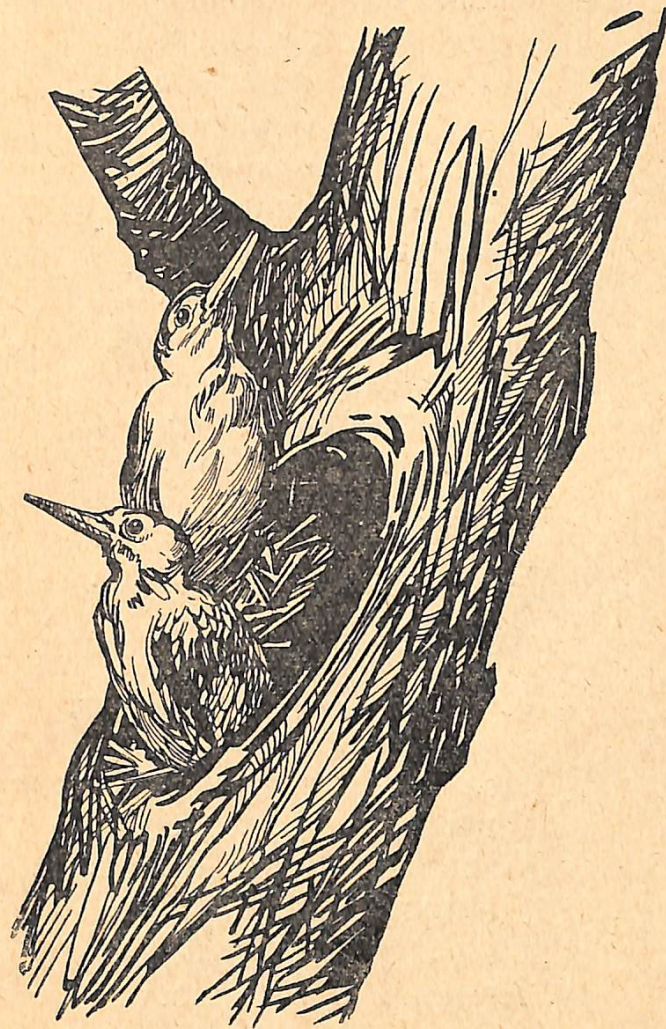
Чыш-чыш-чыш...
Чыш-чыш-чыш...
Кәзиб дүзәни, дағы,
Палыда сәһәр чағы
Һәзин ел әсә-әсә
Пычылдайырды нәсә.
Дейирди:—Эй һәятым,
Мән ганадлы биргушам,
Гой будағында ятым,
Букүн бәрк йорулмушам.
Алт будагда ер салды,
Күләк динчини алды.
Галхды лап үст будаға,
Башлады данышмаға.
Деди:—Алдым динчими,
Палыд, кәл мәни динлә,
Гәмими, севинчими
Бөлүрәм мән сәнинлә.
Һәлә күнәш доғмамыш
Хышылдаянда гамыш,
Мән идим көлү ашан,
Гамышлыгда долашан.
Сонра бәрк әсә-әсә,—
Чох тәләсә-тәләсә
Учуб чатдым саһилә
Орада кәлдим дилә:
Вуу-уу-вууууу...

Дәниздә йола салдым
Елкәнли кәмиләри.
Чөлә доғру баш алдым,
Долашдым зәмиләри.
Сонра учдум юхары
Галхдым дүз даға сары,
Бир йығын булутлары
Кәтирдим баға сары.
Гураглыг чәкмиш бағды,
Боллуча яғыш яғды,
Дәйди әрик, шафталы,
Алча, армуд, кавалы.
Бағ сөйләди:—Мейвә дәр,
Мәнсә кәздим бир гәдәр,
Бағда бүтүн ләкләри,
Тозладым чичәкләри.
Күләкдир мәним адым,
Күл тозуну пайладым,
Күлләр ал-әлван олду,
Әтри аләмә долду.
Палыд деди:—А күләк,
Де, инди биз нейләйәк.
Үрәйимдә дағым вар,
Гуруян будағым вар.
Нейләйим о, солмасын.
Һалым яман олмасын.
Де көрүм хәбәрин вар?

Һәлә бир нечә күнә
Әзиз достум инсанлар
Бура кәләчәк енә.
Мәндән дүзәлдир онлар
Гайыглар вә вагонлар;
Зәриф нахышлы габлар,
Ярашыглы долаблар.
Бәс бу һалда мән нечә,
Үзләринә бахарам?
Раһат олмурам кечә,
Күндүз тапмырам арам.
Тыш-тыш-тыш...
(күләк сәс салыр)
Тыг-тыг-тыг-тыг...
А күләк, бир аз даян,
Нә сәсдир, хейир ола?
Нәдир о тыггылдаян?
Чыхыб бахсана йола!
Күләк дуруб тәнкнәфәс
Деди:—Яхындадыр сәс.
Чағырды:—Кимдир кәлән?
Гонуб палыда салам
Верди тез ағачдәлән.
Палыд деди:—А балам,
Сән һара, бура һара?
Вай, мәни басыр гара...
Ағачдәлән узагда

Палыды эшидирмиш.
Тез, гуруян будагда
Башланды гызгын бир иш:
Тыг! Тыг... вурду о саат,
Будага димдийини,
Деди:—Бурда һәшәрат
Чохдур, дуйдум ийини:
О, лап габага кәлди,
Будагы хейли дәлди.
Нә чохмуш онун күчү,
Бир-бир дартыб чыхартды,
Гоймады бирчә чүчү.
Будаг көйәрди, артды.
Палыд деди:—Ай сағ ол,
Кетмә, мәнә гонаг ол.
Һеч унутмарам сәни,
Кәлдин дирилтдин мәни.
Тез бир ярпаг гопартды
Она сары узатды.
Деди:—Даян, сөзүм вар,
Сәнә һәдийәмә бах.
Бу ярпагы ядикар
Ал, апар дөшүнә тах.
Башында вар ләчәйин
Гырмызы рәнкли читдән.
Сачында да чичәйин,
Димдийин гранитдән

Мөһкәмдир, ағачдәлән,
Эчәб яранмысан сән!
Бәдәнин рәнкбәрәнкдир,
Түкләрин нә гәшәнкдир;
Нә көзәлдир ганадын,
Гуш вармы сәнин кими?
Букүндән сәнин адын
Галды „Мешә һәкими“.
Севимли гуш, ач ганад,
Кет, гору ағачлары.
Һәрдән мәни әдиб яд
Уч, кәл талая сары.

О вахтдан илләр кечиб,
Чохлу фәсилләр кечиб.
Ағачдәләннин билин,
Һәр фәсилиндә илин
Мешәдән, гоз бағындан,
Һәр яндан кәлир сәси.
Палыдын ярпағындан
Яшыл олур синәси.
Сәһәрләр „тыг-тыг“ салыр,
Дейир:—Оян, а мешә!
О, гайғысына галыр,
Ағачларын һәмишә.

БИКӘ

Бикә, нә олар сәнә
Сачларыны дарасан?!
Үз-көзүн һисдир енә,
Сән көмүрдән гарасан!

Палтарын ләкә-ләкә,
Дурмусан аягялын,

Бурнуну чэкэ-чэкэ...
Бэс һаны чиб дэсмалын?

Дедилэр сэнэ: даран,
Дарағы күнчэ атдын.
Су илә йохдур аран,
Чиркин ичиндэ батдын.

Чохдан ююлмур дишин,
Дырнағын узун-узуң.
Гачды сэндән чэпишин,
Ағ данан, әмлик гузун.

Бир бах, а килкәли сач,
Наһар эләйир һамы.
Довшан сэнэ деди:—Гач,
Күсдүрмә иштаһамы!

Хоруз юмуб көзүнү
Чох ачыглы банлады.
Ағ ат сәнин үзүнү
О ки, варды данлады.

Газ деди:—Бечә-бечә
Күсмә, бах үст-башына...
Бурнунун сую нечә
Гарышыб көз яшына.

Бах, одур кәлди атлас
Палтарында гурбаға;
Кәтирди сабун, су, тас,
Деди:—Кәл ююнмаға.

Бойнуну тез узатды,
Күлдү чанаглыбаға.
Гурбағая көз атды,
Сәни гойдулар лаға.

Сәһәр исидиб чәни,
Сығырчын ачыр душу,
Чимдирир боз сәрчәни;
Ююнур тутугушу.

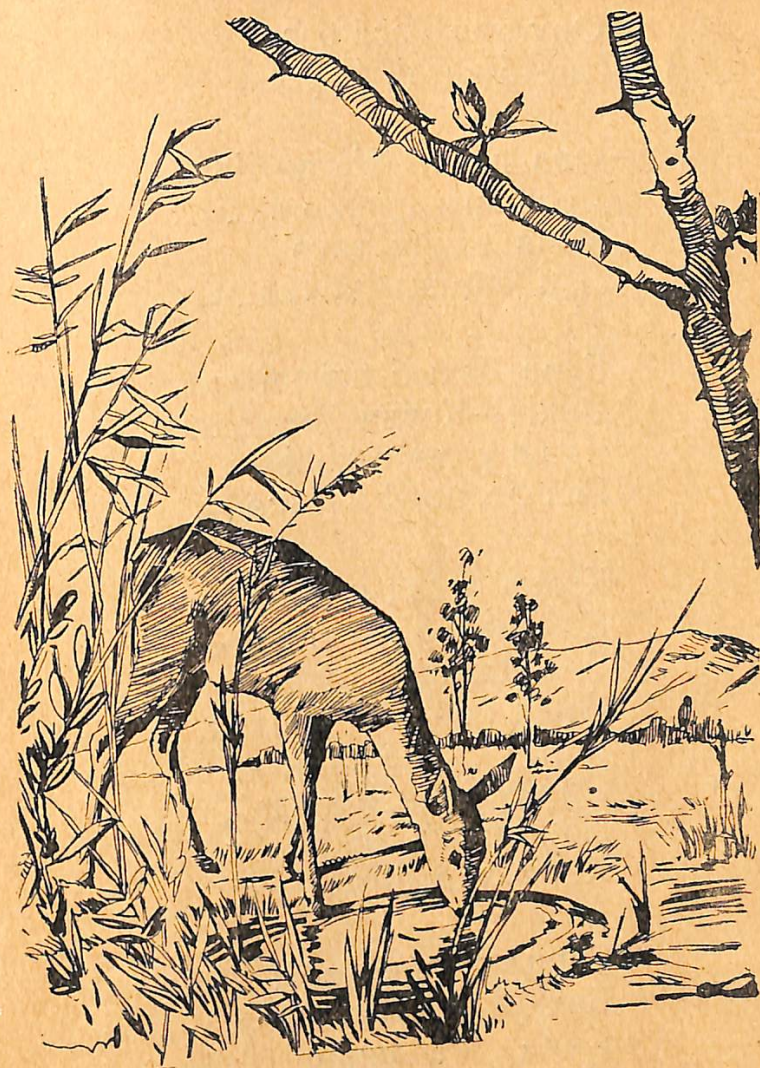
Гурбаға чая кедир,
Сабун чәкир башына;
Су төкүб көмәк эдир
Хәрчәнк өз йолдашына.

Бир азкәнддән узагда
Көлә баш вурур өрдәк.
Шен дүшән кими багда
Чимир һәр күл, һәр чичәк.

Чейранын һеч кир олмаз
Бойнунда, гулағында.
О ююнур гыш вә яз
Өз сәрин булағында.

Бах, тәртәмиздир һәр кәс,
Сән нийә беләсэн бәс?
Апар сабуну, суюн
Алтында тәмиз ююн.

Бикә бир күнчдә тәкди,
Яш ахырды көзүндән.
Бахыб хәчаләт чәкди,
Утанды өз-өзүндән.

Ону тэр баса-баса
Гачыб кетди хараса.

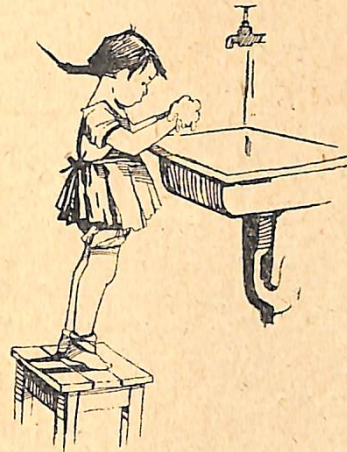
Фил деди:—Кетди Бикэ,
Довшаны фикир алды...
Итин едийи тикэ
Лап богазында галды.

Гурд бахыб пэнчэрэдэн,
Деди:—Кечди дэрэдэн.
Көзүнү дөйэ-дөйэ
Газ деди:—Учду көйэ.

Кукла аглады: ай, ай...
Ким чалар мэнэ лай-лай.
Биз данлая-данлая
Онун көнлүнэ дэйдик.
Кэрэк салыб ванная,
Өзүмүз чимдирэйдик,
Нэ аш еди, нэ чөрэк,
Кет ахтар ону көрөк...

Башыны эйиб айы
Бахды гэмли хоруза,
Көрдү ки, фирни пайы,
Соююб дөнүб буза.

Гуш кими ачды ганад,
Йола дүшдү кәһәр ат,
Деди:—Атам, чапарам,
Ону кәзиб тапарам.

Бикэ дәһлизэ гачды,
Гачмады дүзэ, даға.
О тез краны ачды,
Башлады ююнмаға.

Әйнини дәйишән тәк
Чәкмәсини кейинди.
Дөшүнэ тахды
чичәк,
Көрүн нә деди инди:

—Бир дә буланыб нисә,
Палтарымы эзмәрәм.
Нә күсәр куклам Нисә,
Нә мән онсуз кәзмәрәм.
Сонра:—Оюнчаглара, —
Деди, —кедим баш чәким.
Севимли гонаглара
Исти, сүдлү аш чәким.

О ериди таппатап,
Гапыя янашды лап.

Дәрһал бойланды дэвә:
Дейәсэн бир сәс кәлир.
Фил деди:—Бизим эвә
Хош кәлир, һәр кәс кәлир.

Узагдан көрдү айы
Ачылыр гапы тайы,
Ит тез өзүнү атды
Кандара сары бирбаш.
Пәнчәсини узатды
Бикәйә яваш-яваш.

Саламлады Бикәни,
Деди:—Белә тәртәмиз
Һәр күн көрәндә сәни,
Шад олар үрәймиз.

Ердә, тахчада, рәфдә
Оюнчаглар севинди.
Кукла арха тәрәфдә
Отуран ердә динди:
—Нә яхшы сачыр әтир,
Дөшүндәки чичәкдән.
Кәл, бизә емәк кәтир,
Йорулдуг көзләмәкдән.

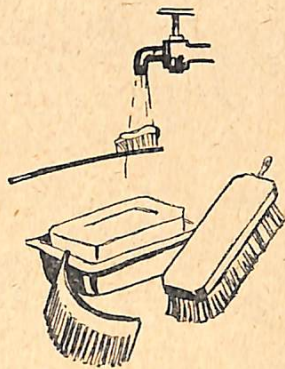
Бикә кечди отаға,
Әлинә алды чөмчә.

Сүдлү аш пайламаға
Башлады нимчә-нимчә.
Ағ ат кәлиб етишди
Башы ашағы, ялғыз.

Сорушду:—Нечә ишдир,
Кимдир көрәсэн бу гыз?!

Онун нә чох досту вар?
Ким ола бу тәмизкар?
Бир үст-башына бах сән,
Көр нечә тәртәмиздир.
Оюнчагларса бирдән
Дедиләр:—Бикәмиздир.
Севиниб күлүшдүләр,
Атылдылар, дүшдүләр.

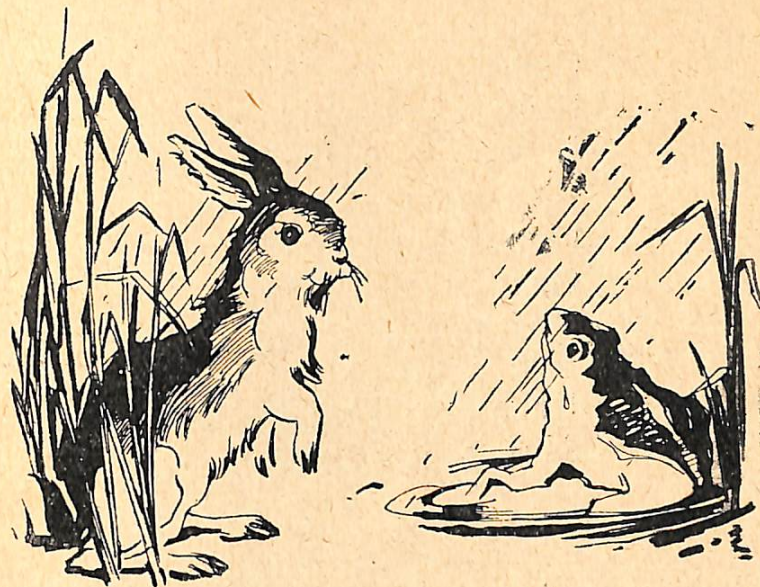

Сүсән Күлү

Бағчая кедән йолун
Кәнарында битмишәм.
Элә билмәйин колун
Арасында итмишәм.

Күлләрим һәр рәнк олур,
Әтирли, гәшәнк олур.
Көр нечә бой атмышам,
Кәлиб сизә чатмышам.
Мәнә лайлалар чалар
Чошғун баһар селләри.
Гучағында йырғалар
Мәни сәһәр елләри.
Күлүм ипәйә охшар,
Ярпағым ләләкләрә.
Ай сағ олун, ушаглар,
Су сәпдиниз ләкләрә.
Күсән дейиләм өзүм,
Севмирәм дә күсәни.
Сизә тәк будур сөзүм;
Унутмайын сүсәни.

Ягышда

Чәмәнликдә бир сәһәр
Ягыш тутду арыны,
Учуб гачды бир тәһәр.
Димдийиндән дарыны

Сығырчын ерә салды.
Һәр тәрәфи су алды.
Довшан кизләнди колда,
Гарышга яры йолда
Саман чөпүнү атды,
Гачыб эвинә чатды.
Гурбағанынса ямыш
Исланмышды күрәйи,
О суйя вурдугча баш,
Севинирди үрәйи;
Дейирди:—Һеч ювада
Кизләниб галмаг олар?
Белә бир хош һавада
Мәним чаным сағ олар.

Бөйүрткән

Дөврәйә алыб бағы,
О, колларда етишир.
Тиканлыдыр будағы,
Әл-голума илишир.

Дедим: мәнлэ далашсан,
Кедэрэм, чырмаг атма.
Шен дүшүб тамам яшсан,
Көйнэйими ислатма.
Мейвэн ширин, гапгара,
Дүзүлүб будаглара.
Сәни бир-бир дәрдим мән,
Атдым ағзыма һәрдән.
Әлләрим көмкөй олду,
Көйәрди дишим, дилим.
Бөйүрткән илэ долду
Ағзыначан зәнбилим.

Иңи Циҗэйи

Тап көрүм нәдир кәзән
Сәнин бир будағында?
Бах, халлы парабизән
Долашыр ярпағында.

Эгир сачдын күлөкдө,
Үстүндө шөндөн улдуз.
Өзүн аглас бөлөкдө,
Чичәкләринсә бумбуз.

Мән су сәпдим, бөйүдүн
Көлкәсиндә сөйүдүн.
Нә гәшәнксән, ағ чичәк,
Бирчә сап мирвари тәк.

Гара тут

Бағымызда тут дәйир,
Будаглары баш әйир.
Гара тут дәнә-дәнә
Ағачдан бахыр мәнә.

Шахәни әйә-әйә
Ағзым бирдән суланды.
Әл узатдым дәрмәйә,
Үстүм-башым буланды.

Гузү

Көзләрин вар кипкирдә,
Сән бир әмлик баласан.
Һеч горхараммы бир дә
Бармағымы яласан.

Юнуну дарагларам,
Бура кәл, гачма, гузум

Бойнуна лент бағларам,
Дартыныб ачма, гузум!

Мән сәни отармаға
Кәрәк баға апарам.
Гачыб кетсән узаға,
Мәлә, сәни тапарам.

Яхшы, аз һоппан, гузум,
Арыгларсан, чан гузум!

00000004838

87008